

HNÍZDNÍ PODPORA

kulíška nejmenšího na Vysočině a její efektivita

Typickým hnízdním prostředím kulíšků nejmenších (*Glaucidium passerinum*) jsou diverzifikované (výškově i plošně členité) porosty. Tyto drobné sovičky hnízdí v dutinách stromů, vytesaných strakapoudem velkým, obvykle nedaleko rozhraní starého a mladšího porostu. V době současné „kůrovcové kalamity“, která na Vysočině propukla v obrovském rozsahu, jsou porostní stěny často opakovaně těženy, protože jsou díky oslunění obvykle nejdříve napadány. Kulíškům tak mizí hnízdí možnosti prakticky „před očima“.

V letech 2013–2015 bylo do regionálních biocenter územního systému ekologické stability v lesích v Kraji Vysočina vyvěšeno cca 200 kusů budek pro kulíška nejmenšího. Jsou to dřevěné prkenné budky s přední stěnou tvořenou krajinou, tedy krajním prknem s nestejnou tloušťkou, největší uprostřed. Tato konstrukce vychází z doporučení pocházejícího ze Skandinávie, kde jsou budky s tlustou přední stěnou obsazovány. Klasické prkenné budky kulíšci obsazují jen výjimečně. Současně bylo také ověřeno,

že u kulíškem obsazených hnízdních dutin ve stromech dosahovala délka vstupního tunýlku minimálně 50 mm. Budky byly původně instalovány do výšky 3–6 metrů do starších, obvykle smrkových porostů, v blízkosti lesních pasek nebo světlin.

V roce 2019 jsme v průběhu dubna až června opakovaně provedli minimálně dvě jarní kontroly všech 200 instalovaných budek pro kulíšky. V období mimo hnízdění (předjaří a podzim) byly budky vyčištěny, v případě hrozící likvidace při těžbě byly přemístěny. Vzhledem k tomu, že se jako nesmírně důležitá a přitom nedostatečná ukázala informovanost lesníků, byla vytvořena mapová databáze instalovaných budek, která je průběžně aktualizována a poslouží jednak pro snadnější zajištění klidu v bezprostředním okolí hnízdišť i jako prevence k dalším ztrátám budek při těžbách v budoucnosti.

Do kontrol se zapojilo 14 spolupracovníků, jednotlivé oblasti s budkami jsme si rozdělili podle svých časových možností. Již první předjarní návštěvy

však ukázaly, že značná část budek již neexistuje, lokalizace naváděly doprostřed čerstvých holin vzniklých asanací „kůrovcové“ kalamity a jen v některých případech byly budky nacházeny v okolí pasek. Zaměření budek nebylo často přesné, proto byly provedeny vždy minimálně dva pokusy o nález budky, nejlépe různými spolupracovníky a v různém období. Celkově bylo nalezeno 148 funkčních budek a dalších 12 bylo nalezeno na zemi v různém stavu poškození. V jejich bezprostřední blízkosti byla provedena slabá a krátké hlasová provokace, na kterou v případě obsazeného hnízda samice reaguje odpovědí z dutiny, vyhlédnutím nebo výletem. Současně byla provedena kontrola paty stromu, kde

v případě obsazeného hnízda nacházíme zbytky potravy, které samice pravidelně vyhazuje z hnízda. Bohužel přítomnost kulíška byla zjištěna v jediném případě a to pouze při první kontrole. Hnízdění v této budce neproběhlo. Plošná kontrola instalovaných budek pro kulíšky tak naznačuje, že budky tohoto typu nejsou vhodné pro posílení populace kulíšků v místech, kde se ještě nachází přirozené dutin po strakapoudech.

Počátkem roku nebo (ve většině případů) koncem léta a v průběhu podzimu byla provedena další návštěva s fyzickou kontrolou budky – jejím vyčištěním a případně opravou. Zhruba v polovině případů byly

Kulíškovník v provedení „skandinávského typu“ s tlustou přední stěnou. Foto: Ivo Hertl

Kulíškovník přemístěný do oblasti Sokolického, podzim 2019. Foto: Ivo Hertl

budky ze stromu sejmuty a převěšeny na stanoviště s menším rizikem těžby. Bohužel minimálně v 15 případech došlo ke zničení budky v období mezi její jarní a podzimní kontrolou. Budky byly převěšeny přednostně do olšin podobných známým hnízdštím kulíšků na Vysočině. V 18 případech byly budky přemístěny v průběhu roku operativně na základě podnětu od revírníků LČR z důvodu plánované těžby.

Pobytové známky nalezené v budkách ukázaly, že prakticky všechny (141 ze 148) byly v průběhu posledních let obsazeny. Nejčastěji nasvědčovaly hnízdění brhlíka lesního (94) a sýkor (72). V části budek zřejmě občas přespávají strakapoudi velcí, ve dvou případech situace nasvědčovala jejich hnízdění. Dále bylo v budkách zjištěno rozmnožování více druhů hmyzu. Výsledky tohoto projektu naznačují, že tento typ budky, pocházející ze Skandinávie, není v prostředí současné Českomoravské vrchoviny vhodným pro posílení populace kulíšků. Ke změně ještě může dojít v souvislosti s dalším ubýváním hnízdních příležitostí, proto budou budky nadále udržovány a kontrolovány.

Ivo Hertl

Foto: Ondřej Prosický

